

Az orosz kultúra története 2.: 17.-18. századok

Történelmi áttekintés

1598. Rjurik-dinasztia vége. A Zavaros időszak („Szmuta” = Смыта, 1613.-ig)
- ❖ Szent cári hatalom helyett – bojárok közül választott cárok.
  - ❖ Az „álcárok” megjelenése (I. és II. ál-Dmitrij)
  - ❖ 1601. – 1603. A „nagy éhség”.
  - ❖ Lengyel invázió és ellene megszerveződött népfelkelés (Minin – Pozsarszkij)

A „rövid” 17. század

1613. Az Országos gyűlés megválasztotta Mihail Romanovot cárnak.
A Romanov-dinasztia uralkodása (1613.-ig)
1645. Cár Alekszej Mihajlovics (1645.-ig)
- ❖ Az első két Romanov-uralkodás – reformok és változások.
1649. A jobbágyság végleges törvényesítése
1653. Nikon pátriárka
1654. Egyházi reformok és egyházszakadás (1653.-1667.)
1682. I. Péter trónra kerülése, első sztrelec-lázadás, VI. Ivánnal való társuralkodás Szofja Alekszejevna cárkisasszony régensége mellett.
Az óhitűek üldöztetésének tetőpontja: Avvakum protopópa máglyahalála
1689. I. Péter tényleges uralkodásának kezdete.

18. század: periodizáció

- ⌘ Péter kora (1696–1725) – reformok.
- ⌘ A palota-forradalmak kora (1725–1741) – a régi restaurációja vagy stagnálás.
- ⌘ Erzsébet kora (1741–1761) – a péteri örökség megújítása, a 18. sz. kultúra virágkorának kezdete.
- ⌘ Katalin kora (1762–1796) – reformok és társadalmi aktivitás, a 18. sz. kultúra virágkora.

18. század eleji fordulópontok

1703. Szentpétervár megalapítása (1714.-től Oroszország fővárosa) – az orosz történelem és kultúra Pétervári korszaka
1721. I. Péter felveszi a császári címet
1722. A Rangtáblázat bevezetése

1698–1725 I. Péter reformjai: szekularizáció, modernizáció, europaizálás

- ⌘ A hétköznapi élet és a viselkedési normák megváltoztatása (ruházat és külső megjelenés, társadalmi érintkezés formái).
- ⌘ Világlátást megváltoztató intézkedések (naptárreform, világi hatalom és az egyház viszonya, hatalom és ember viszonya).
- ⌘ Oktatás és művelődés (az abc reformja és a nyomtatás; világi szakosodott iskolák, külföldi ösztöndíjak, Akadémia; könyvkiadás és fordítás).
- ⌘ A hadsereg átalakítása és a flotta megteremtése.
- ⌘ A gazdaság megújítása (népszámlálás, adók, ipar).
- ⌘ Az uralkodási filozófia és az államapparátus modernizálása.
- ⌘ Adminisztratív reformok.
- ⌘ A társadalmi szerkezet átalakítása (Rangtáblázat, az állam mindenki számára kötelező szolgálata).

A 17.-18. század kultúrája

- ⌘ Kulturális orientáció-váltás
- ⌘ Az irodalomban a hivatali műfajok (oklevelek, kérvények) publicisztikai alkalmazása, a „magas irodalom” folklórizálása
- ⌘ A szerzők körének szélesedése
- ⌘ Szatíra és a nevetés kultúrája / irodalma
  - ❖ „igricek”
  - ❖ népi képek („lubok”)
- ⌘ „A jellemrajz” és az ember egyediségének felfedezése

- ⌘ A művészetek és műfajrendszerük átalakulása
- ⌘ A 17. sz. első felében: a hagyományos értékrend felbomlása
- ⌘ Az egyéni sors és látásmód erősödése
- ⌘ A tudósköltészet megszületése
- ⌘ A 17. sz. második felében: életrajziség az egyéni stílusok alakulása
- ⌘ Új irodalmi és művészeti fajok és műfajok:
  - ❖ líra – szillabikus költészet
  - ❖ színház és dráma
  - ❖ szobrászat
- ⌘ Stílusirányzatok megjelenése: az orosz barokk
- ⌘ A kultúra világi irányítás alá helyezése (a kultúra intézményei, oktatás, ünnepek és rituálék, a nevetés kultúrája)
- ⌘ Az új műveltségű réteg létrehozása – nemesség (kötelező szolgálat és művelődés – oktatás)
- ⌘ A kultúra fokozott szemiotizálása (küllem, viselkedés)
- ⌘ A kultúra intézményrendszerének és formáinak megteremtése
- ⌘ Az új kultúra új központja – Szentpétervár (1703) és mítosza

Festészet

- ⌘ Ikon – „lubok” – „parszuna” – portré – reprezentatív portré
- ⌘ Rossica – külföldi mesterek
- ⌘ Orosz tanítványok
- ⌘ Professzionizmus – házi mesterek
  - A 18. sz. második felének nagy festő hármassága:
Dmitrij Levickij, Fjodor Rokotov, Vlagyimir Borovikovszkij

Építészet

- ⌘ Moszkva ≠ Péterburg
- ⌘ Stílusirányzatok:
  - ❖ Naryskin-barokk (Moszkvai barokk)
  - ❖ A „péterei” barokk: Domenico Trezzini
  - ❖ Az Erzsébet-kori barokk: Francesco Bartolomeo Rastrelli
  - ❖ A Katalin kori klasszicizmus: Georg Friedrich Veldten
  - ❖ A 18. sz. végi építészet